

DISKUSE

NĚKTERÉ OTÁZKY VOJENSKÉ TERMINOLOGIE

(K článku kapitána Švarce otištěnému ve 4. čísle VM 1954 a k vývoji termínů našich nových řádů a předpisů. Zteč a protizteč)

Major Ing. Jaroslav Vinkler

Vydání nových řádů a předpisů znamená nejenom nové období v osvojování sovětské vojenské vědy, ale i současně předěl v oblasti tvorby naší vojenské terminologie. S obrovským bohatstvím bojových zkušeností Sovětské armády dostává se našim velitelům, studujícím a celé vojenské veřejnosti současně do rukou výsledek práce terminologické, a to v stavu takovém, jak vyplynula ze zkušeností minulých let. Změn je vzhledem k dosavadnímu stavu mnoho, a je tedy třeba o nich psát a odpovědět tak předem na možné dotazy nebo nesprávný výklad. A to je cíl mého článku.

Používám současně této příležitosti k tomu, abych zaujal v úvodu stanovisko k některým z těch problémů, které byly nastíněny v minulém čísle Vojenské mysli kapitánem Švarcem a které by měly být prodiskutovány vojenskými odborníky, především odborníky našeho vojenského školství, jichž se tyto otázky jistě velmi dotýkají.

K článku kapitána Švarce je možno říci všeobecně, že je jedním z těch, kterých je naší vojenské veřejnosti zapotřebí a který spolu s řadou autorem již uvedených článků v našem denním vojenském tisku znamená další příspěvek k zlepšení stavu této, dosud zdá se poměrně opomíjené stránky při výstavbě naší lidové armády. Jeho ústy promlouvá k nám filolog, jazykový odborník, který se svého stanoviska kriticky hodnotí stav naší současné vojenské terminologie, srovnává různé systémy tvorby terminologie, poukazuje správně na chaos, který vládne při tvorbě vojenské terminologie kapitalistických armád a současně nás seznamuje s vysoce vědeckým stanoviskem tvorby sovětské terminologie.

Vhodně je jim připomínána vázanost naší vojenské terminologické soustavy na jazyku obecném, z něhož vychází a bez jehož respektování není si možno představit odpovědnou práci na tvorbě nových termínů. Připomínka týkající se historie tvorby naší terminologie v minulých letech je poučná pro všechny ty, pro něž zavádění nových termínů, názvů, označení nebo nového slova je věcí, s níž je se možno vypořádat hravě a k níž je možno přistoupit na základě okamžitého, ne vždy šťastného nápadu, bez hlubokého a svědomitého uvážení celé problematiky.

Učitelé vojenských škol, zejména ti, kteří přicházejí ze škol sovětských, měli by dobře prostudovat stať kapitána Švarce označenou IV. Myslím, že by pak mnozí nebyli tak bezstarostní při přejímání podobných slov, jako doklad, přivlečené dělostřelectvo, stojanka atd.

Plně je třeba dále souhlasit se stanoviskem, v kterém se říká, že „pro naši nynější činnost je nám vodítkem stanovisko výboru technické terminologie Akademie věd SSSR...“. Je s ním třeba plně souhlasit nejenom proto, že toto stanovisko dává možnost opřít se o autoritu sovětských vědeckých pracovníků, ale hlavně proto, že to, co nám říkají názory sovětských pracovníků, jsou věci, s kterými nemůžeme jinak než souhlasit, poněvadž nám plně potvrzují naše pozorování, poznatky minulých let, to je poznatky, které neuznávají jiné stanovisko nežli stanovisko přísné vědecké odpovědnosti za tvorbu terminologie a jsou naprosto vhodným materiálem k vybojování pořádku v naší vojenské terminologii.

Závěrečná stať článku nám několika větami nastiňuje theoretický rozbor vytváření nové terminologie, tak jak celou otázku vidí jazykovědný odborník.

Myslím, že celý článek, i když není svým obsahem v naší vojenské literatuře obvyklý, je takového rázu, že nemůže být přehlédnut, ať již s hlediska potřeby rozšířit obzor nás vojáků ve věcech obecně vojenských, nebo s hlediska výhradně vojenského, při kterém nelze zase opominout, že jazyk ve své funkci dorozumívacího prostředku je jedním z nejdůležitějších nástrojů dávajících možnost úplné centralisace veškeré činnosti, která pak jediné může vést k úspěchu tak závažné oblasti společenského života, jako je oblast vojenská.

K úkolům, o kterých autor článku hovoří, je třeba dodat, že jazykoví vojenští odborníci musí sledovat nejenom jazykovědnou problematiku při zpracování nových řádů a předpisů, ale že si svou vědeckou publikační činností musí v tomto období výstavby armády získat takovou autoritu, která by uvedla ve známost problematiku vojenského jazyka a dokázala, že nejde vlastně o nic jiného nežli o prosazení jedné z důležitých a stále požadovaných stránek naší velitelsko-štábní praxe, t. zv. štábní kultury v jejím pravém slova smyslu.

Pokud se týká našeho současného stavu v oblasti vojenské terminologie, tak jak je tento problém možno vidět s odborného vojenského hlediska, nemůžeme jistě být plně spokojeni. Jsou zde mnohé nedostatky, které by již v současné době neměly být a ke kterým snad mohlo podle mého názoru docházet v době snad před třemi či dvěma roky.

Mám za to, že celkově je možno nedostatky dosavadního stavu rozdělit na dvě oblasti vzhledem k jejich výskytu. Jsou to především nedostatky, které se jeví mimo okruh činnosti odborných pracovníků ústředních úřadů, t. j. nedostatky, které každodenně můžeme zaznamenávat na nejrůznějších štábních a velitelsko-štábních cvičeních, při zpracovávání nejrůznější vojenské dokumentace, různých pomocných textů, přednášek, interních pomůcek a p. Sem patří také různé publikace vydávané druhy vojsk a služeb. Stav těchto písemností s hlediska použité odborné terminologie není zajisté uspokojivý, což je zřejmé každému, kdo se nad tím zamýšlí nebo kdo studuje, přednáší a má vůbec k těmto otázkám vztah. Pro objasnění bylo by možno uvést celou řadu příkladů naprostých nesprávností, není to však předmětem tohoto článku a budou se těmito otázkami zabývat jazykoví odborníci ve své publikační činnosti.

Je známo, že těchto nedostatků plynoucích z lhostejnosti k vlastnímu jazyku není ušetřeno ani naše vojenské školství a to ani nejvyšší, čili místa, kde by se tyto nedostatky neměly vyskytovat. Zde se projevuje nejvíce chyb u těch učitelů, kteří při objasňování nové problematiky

odborné nenaleznou dosti času nebo snahy poradit se s příslušnými odborníky a v případě, že nejsou tyto věci řešeny dosud vydanými oficiálními publikacemi, jako jsou řády a předpisy, někdy i dokonce proti jejich znění, přistupují bez hlubšího uvážení a ohledu k potřebám vlastního jazyka, lépe řečeno bez dostatečné úcty k němu, k zavádění terminologických nesprávností. Ilustrovat tento stav je možno na příklad průběhem diskuse vedené na stránkách interního vojenského časopisu „Vojenské akademie Klementa Gottwalda“ v prvních číslech minulého ročníku, která nejenom že je zajímavá svým průběhem, ale současně svědčí, že neuspokojivý stav terminologie tohoto druhu, t. j. neoficiální, není pozorován a kritizován jen s hlediska odborníků, ale i široké vojenské veřejnosti, v tomto případě studentské. Zde, jak známo těm, kdož tuto diskusi sledovali, bylo diskutováno o těchto problémech v souvislosti s používáním termínu „přivlečené dělostřelectvo“ jedním z profesorů akademie. Průběh diskuse, která vyplynula z oprávněných požadavků posluchačů této vysoké školy na nutnost respektování zákonitosti obecného jazyka a nutnost chápat jazyk jako prostředek dorozumívání, prokázal jasně, že otázky vojenské terminologie nejsou lhostejné těm, kdož mají porozumění pro obecné otázky a kdož se dovedou dívat na věci kolem nás nikoli očima úzkého prakticismu, nýbrž s hlediska obecné kulturního. Její průběh jistě prokázal naprosto neudržitelné stanovisko obhájců „přivlečeného dělostřelectva“, jinými slovy neudržitelnost mechanického způsobu přejímání sovětské terminologie, prováděného bez ohledu na daný stav vývoje dvou různých jazyků a vzájemný vztah jejich slovního bohatství; nehledě k tomu, že při bližším zkoumání neobstojí t. zv. „přivlečené dělostřelectvo“ nejenom po stránce všeobecné vojenské, ale dokonce ani po stránce odborné, dělostřelecké, což vyplývá jasně z obsahu nových řádů a předpisů po důkladném seznání všech vztahů, v kterých vystupuje v těchto řádech oficiálně zavedený termín „příbrany“.

Něco podobného se stále projevuje v používání takového termínu, jako je t. zv. „doklad“. Na adresu všech jeho uživatelů a obhájců uvádím, aby si uvědomili funkci slova doklad v českém jazyce, jeho význam a co se jím vyjadřuje a dále to, že zde jde o jeden z hrubých překladatelských nedostatků a o prohřešek proti českému jazyku (nehledě k tomu, že jeho uživatelé nerespektují příslušná nařízení, v kterém se užívání tohoto termínu výslovně nepřipouští).

Všechny tyto a podobné nedostatky mají jistě svoje příčiny a plynou jednak z určité lhostejnosti k těmto otázkám, jednak z neinformovanosti, kdy si původci neuvědomují, že svým nesprávným postupem nejenom způsobují chaos a zbytečnou námahu těm, kdož jsou povinni tyto nesvary odstraňovat, ale že i snižují autoritu těch, jejichž jménem věci zpracovávají a pochopitelně i autoritu vlastní. V žádném případě pak nestudovali stati soudruha Stalina „O marxismu v jazykovědě“, tím méně, že by je aplikovali na povinnosti příslušníků armády s hlediska vývoje soudobé vojenské terminologie. Jinak by nemohlo dojít k tomu, čeho jsme svědky a o čemž nám píše naši jazykoví odborníci ve vojenském tisku a což je mnohdy, ne již ovšem tak obecně známo, předmětem kritiky z řad občanstva státu, které ať již tou nebo onou formou musí nutně s vojenskou obecnou terminologií přijít do styku.

A jak odstranit tento stav? Uvědomit si potřebu odstranění těchto nedostatků, publikovat úvahy odborníků ve vojenském tisku, tak aby se dostaly ke všem příslušníkům armády, dbát na vysokou všeobecnou

kvalifikaci důstojníků působících na učitelských a řídicích místech našeho vojenského školství, respektovat vědní oblasti, které neznáme, a nevycházet mylně z toho, že jestliže používám českého jazyka k vzájemnému dohovoru, že jsem oprávněn a kvalifikován k tomu, abych bez odborné porady zaváděl ve škole či na jiném místě novou terminologii atd.

K druhé oblasti nedostatků, možno dodat relativních nedostatků, současného vývoje vojenské terminologie můžeme počítat změny, ke kterým dochází v našich oficiálních publikacích, jako jsou řády, předpisy a pomůcky vydávané v nynější době pod souhrnným názvem služební knihy nebo služební pomůcky československé lidové armády. Je skutečností, že ke změnám dochází a že tyto změny jistě nejsou s hlediska uživatelů, velitelů, náčelníků a ostatních příslušníků armády žádoucí, poněvadž pro ně znamenají nutnost stále se orientovat novým způsobem (představený, náčelník, výchozí, výchozí prostor atd.).

Tato situace jistě žádoucí není a jsou si jí příslušní pracovníci dobře vědomi. Tyto skutečnosti se stanou pak ještě více aktuálními u nových bojových a polních řádů čs. armády, které svým způsobem po stránce terminologické znamenají jistě zásadní přelom. Bude jistě kladena otázka, proč dochází k mnoha změnám, proč bylo učiněno to či ono, proč dochází ke změnám v našich oficiálních publikacích, rádech a předpisech československé lidové armády. Jakou dát odpověď?

Příčin je několik. V první řadě je třeba uvážit, že to, čemu říkáme „osvojovat si sovětskou vojenskou vědu“, znamená, řečeno jinými slovy, studovat v současné době vydávané řády a předpisy, osvojovat si jejich poučky, promýšlet je a na základě nich jednat. A sovětská vojenská věda se jak víme zásadně liší od všech známých vojenských doktrín a tedy samozřejmě i od francouzsko-československé doktriny naší předmnichovské armády, již také odpovídala určitá terminologická soustava. A tato stará soustava nemohla již zřejmě stačit na nový úkol: vyjádřit nové, daleko složitější podmínky vedení boje, tak, jak jim nás učí sovětská vojenská věda. A tak stál před pracovníky tohoto odvětví vojenského myšlení úkol vypořádat se s novou překladatelskou problematikou a vyjádřit novou terminologickou soustavou nové skutečnosti sovětské vojenské vědy. A jak jinak ovšem nežli na základě daného již slovního materiálu jazyka, a což je třeba dodat, v době před pěti lety bez dostatečných podkladů pro seznání celé šíře terminologického bohatství sovětské vojenské vědy. A tak výsledkem této snahy převzít novou skutečnost na základě existujícího materiálu čili správně s hlediska pouček marxistické jazykovědy bylo na př. další používání pojmu „výchozí“. Jestliže pak dnes v průběhu dalších let přistupujeme ke změně, tento termín již více neznáme, nestačí nám a máme v nových rádech a předpisech termíny jako výchozí prostor, výchozí postavení, výchozí čára a výchozí položení, je si třeba v souvislosti s tím uvědomit, že zde nejde o libovůli nebo náhodu, nýbrž o docela přirozený proces dalšího a hlubšího chápání potřeb plynoucích z nutnosti důsledného přejímání sovětské vojenské vědy a poznání, že trvat na použití starého a třeba již zjitého termínu nemůže znamenat nic jiného nežli nechápat nové potřeby a nestačit dosavadním terminologickým fondem na vyjádření ruské vojenské řeči a terminologie. Jinak také řečeno to znamená vyjádřit v rádech a předpisech nejasně to, co v sovětském textu je naprosto jasné a pochopitelné.

Další změny v terminologii našich nových řádů jsou změny takového rázu, jako na př. zavedení termínů první postavení, druhé postavení, třetí postavení a p. K těm není třeba mnoho vysvětlovat. Nejde o nic jiného nežli o změny, ke kterým dochází stejně tak jako u našeho vzoru, Sovětské armády, tak souběžně i u nás a které neznamenaají nic jiného nežli snahu upřesnit v zájmu věcné správnosti terminologii tak, aby nedocházelo k omylům, dále snahu učinit terminologii přesnější. V témže smyslu provedená změna na př. termínu bývalého hlavního obranného postavení na základní (první) postavení neznamená zase nic jiného nežli touž snahu, jasně a logicky odlišit podobné a k záměně vedoucí termíny, v našem případě hlavní pásma obrany (nebo jak znal také dosud platný polní řád hlavní obranné pásma) od termínu hlavní obranné postavení. Dnešní termín první postavení (základní) jakoukoli záměnu vylučuje.

Závažnou skupinu v oblasti terminologických změn tvoří termíny přežívající již svou dobu, dobu, kdy mohly platit, a nyní již nevyhovující, ať již ztrátou svého vnitřního obsahu vzhledem k sovětské vojenské vědě, jako na př. termíny zastírání či ve smyslu vojskovém „křídlo“ atd., které již nemají svého existenčního oprávnění.

Na poznámku, proč se provádí tolik změn najednou, je možno odpovédět, že jediné při tak významné události v životě armády, jako je nové vydání všech základních bojových a polních řádů, kdy každý příslušník armády musí zasednout k pracovnímu stolu, aby si osvojil nové poznatky sovětské vojenské vědy, že právě tehdy je vlastně jediná možnost vypořádat se s nedostatky minulosti radikálně a nastoupit cestu důsledné stálosti ve vojenské terminologii, pokud nebudou ovšem její další změny vynuceny změnami rázu organizačního nebo změnami vznikajícími v důsledku vývoje technického vybavení armády, nových zbraní a p.

Potud jenom všeobecně k problémům naší vojenské terminologie a k jejímu dosavadnímu stavu. Zdůrazňuji závěrem této části článku, že jednou z nejdůležitějších a věcně nejzávažnějších příčin vedoucích k rozhodnutí u změně termínu je okolnost, že se daný termín svým obsahem dostává již do přímého rozporu se svým původním obsahem. Tu je na čase se s termínem vypořádat jeho nahrazením či změnou vnitřní náplně. Mám na mysli případy, kdy nepoužití nového obsahu termínu by znamenalo vědomé nerespektování dané skutečnosti. Nejde tedy o termín na př. „obvaziště“, který již sice také vyjadřuje jen původní historickou skutečnost a dnešní jenom z části, a který přesto ještě může sloužit svému účelu a jehož zachování má výhodu v tom, že je zde dosaženo pojmové kontinuity. Mám na mysli zejména takový termín, jehož nové pojetí znamená jistě jednu ze základních terminologických změn v našem názvosloví, to jest zavedení nového obsahu termínu „ztec“, zavedení nového termínu „protiztec“ a konečně měnicího se obsahu termínu „protiútok“. A právě na těchto několika termínech je možno zčásti ukázat, co znamená vývoj, přežívání obsahu, a proč musí nutně docházet ke změnám.

II.

Sledujme tedy tento problém, který je problémem nejen překladatelským, ale hlavně problémem věcným. Jak žil v naší dosavadní terminologii termín „ztec“, co znamenal? Myslím, že i když se nebudeme snažit vytvořit jednou pro vždy platnou definici, budeme muset hovořit

o krátkém rozhodném postupu pěchoty za současné střelby zblízka, za použití granátů a bodákového úderu. Dosud platná služební pomůcka „Pojmy“ definuje pak zteč jako rozhodné a nejtěžší údobí útoku, při němž se jednotky úderem rázem vrhají na nepřítele a bojem zblízka ho ničí.

Tento termín tedy pro nás znamenal něco jiného nežli vidíme v našich nových řádech, kde nalézáme termíny a vazby na př. jako „dělostřelecká podpora zteče, zteč tanků, protizteč pěchoty a tanků nepřítele“; kde používáme vazby „střelecký sbor provádí protizteč“ a p. Zde, jak na první pohled můžeme konstatovat, používá se slova „zteč“ v jiných spojitích a jistě dostává daleko větší hloubku nežli jsme byli zvyklí (srovnej podle nových řádů hloubku provádění dělostřelecké podpory zteče palebným valem).

A nyní tedy, proč dochází zde ke změně obsahu při současném zachování starého termínu, termínu „zteč“? Na to nám dává odpověď historie zteče a je třeba seznámit se s tím, co nám říkají příslušné prameny. Při jejich sledování se dovídáme asi toto:

Formy zteče se v průběhu historie válek podstatně měnily v závislosti na vývoji vojenské techniky, organizace vojsk a kvalit vojáků. V období hladké hlavně, kdy dálka střelby pěchotních zbraní nepřevyšovala 300 kroků, prováděla se zteč ve tvarech semknutých, v linii, a končovala bodákovým úderem. Když se objevila rýhovaná hlaveň a zvětšila se dálka a přesnost střelby, používání semknutých proudů k provedení bodákové zteče se postupně omezovalo a samotná zteč byla podporována střelnou zbraní, což si vyžádalo zavedení střelecké rojnice do bojové sestavy. Se zavedením pušky opatřené zásobníkem, kulometu a rychlopalného dělostřelectva stalo se použití semknutých tvarů při provádění zteče nemožným. Zteč nabyla formy palbou doprovázeného postupu pěchoty na nepřítele v rozvinutých tvarech, s cílem provést úder bodákem.

Za první světové války (1914 až 1918), jejíž posílné období bylo charakteristické silným rozvinutím ženijních opevnění a zvětšením síly palby (hlavně automatické), přešlo se od zteče v rojnici ke zteči „vlnami“ (řada rojnic postupujících jedna za druhou). Při tom byla zteč podporována palebným valem dělostřelectva do hloubky jednoho až dvou kilometrů.

V souvislosti s objevením se velkého množství různorodých bojových prostředků (tanků, samohybných děl, letectva a j.) nabylo boj jasně vyhraněného vševojskového rázu a zteč nabyla nové formy, t. j. formy hromadného postupu pěchoty a tanků na nepřítele, prováděného bez zastávky a při mohutné podpoře dělostřelectva, minometů a letectva. Tato forma zteče byla pak široce rozvinuta v Sovětské armádě za Veliké vlastenecké války. A to je také definice soudobé vševojskové zteče.

V současné zteči se tedy účastní všechny hlavní druhy vojsk a různé bojové prostředky a je tedy z toho důvodu pro jejich úspěšné provedení třeba uskutečnit pečlivou přípravu a organizaci součinnosti. Její podpora je pak uskutečňována palbou dělostřelectva, minometů a údery letectva a zteč tak dostává ráz vševojskový.

Tedy zde seznáváme, že v soulase s učením marxistické dialektiky prochází termín „zteč“ jako i některé jiné, obdobné termíny touž zákonitou cestou, cestou vývoje, cestou změny původního obsahu, za současného dodržování prvotní formy. Zteč, z původního termínu ozna-

čujícího vlastně jenom bodákový úder semknutých tvarů pěchoty, představuje nyní termín rázu vševojskového, jehož obsah může být formulován takto:

„Rozhodující období boje, spočívající v rozhodném a bez zastávky prováděném postupu vojsk na nepřítele a v úderu na něj, prováděném sladěným úsilím všech druhů vojsk až do použití ručních granátů, střelby zblízka a bodných či sečných zbraní (bodáků atd.).“

Znamená však to, co bylo řečeno, že to je jediný význam, ve kterém můžeme vzhledem k zaznamenaným změnám v historii zteče použít tohoto termínu? Nikoli, neznamená. Obsah našich řádů nás poučuje o něčem jiném. Poučuje nás, že v některých případech zůstává termín zteče zachován ve svém původním významu, to jest jako označení pro těžiště bojové činnosti a to bez přihlídnutí na soudobý základní význam slova zteč jako termínu vševojskového.

Tak se tedy můžeme setkat ještě s jinými významy „zteče“, které je třeba v zájmu přesnosti uvést. Jde zde o zteč pěchoty, zteč jezdeckou, tankovou, vzdušnou a torpedovou.

Zteč pěchoty.

V soudobých podmínkách je vlastně možná jenom při činnosti malých jednotek. Toto zejména nám vyvstane na mysli při studiu Bojového řádu pěchoty, kde si je třeba uvědomit, že není rozporu v tom, říká-li Bojový řád, že jednotka postupuje a pak provádí zteč objektu a to za průběhu dělostřelecké podpory zteče, a kdy vlastně je možno namítat, že je-li již prováděna zteč, nemohu tedy mluvit o postupu jednotky a pak teprve o provedení zteče, když je již vlastně prováděna. Nikoli, vševojsková zteč probíhá, zteč ve smyslu řečeného nahoře, t. j. postupu pěchoty a tanků prováděného bez zastávky a při mohutné podpoře dělostřelectva a letectva.

V Bojovém řádu se však mluví o postupu a zteči jednotek (pozor na nový význam „jednotky“ v našich nových rádech!) a má se na mysli zteč jednotek pěchoty. Je tedy zteč pěchoty vůči vševojskovému pojmu zteče asi v podobném vztahu podrživosti, jako je zteč (vševojsková) k útoku jako základnímu druhu činnosti vojsk, skládajícímu se ze zteče, postupu a dalších ztečí eventuálních nových pásem nepřátelské obrany v taktické a operační hloubce — čili v tom smyslu, jak tohoto termínu používají oba nové Polní řády. Potud ke zteči pěchoty.

Jezdecká zteč.

Tato hrála velkou úlohu ve válkách manufakturního období a také velkou roli v letech občanské války 1918 až 1920. Veliká vlastenecká válka skýtá řadu příkladů jezdeckých ztečí na nepřítele při jeho spěšném přechodu do obrany na široké frontě. Jezdecké svazky byly při tom zesilovány dělostřelectvem, minomety, tankovými útvary a podporovány letectvem.

Tanková zteč.

Tato zteč je prováděna tankovými jednotkami, útvary a svazky společně s motorisovanou pěchotou a dělostřelectvem a v součinnosti s dělostřelectvem.

Vzdušná zteč letounů.

Jí dnes rozumíme rozhodný postup na nepřítele k jeho ostřelování zblízka. Je prováděna jak jednotlivými letouny, tak i skupinami ve zvláštních bojových tvarech. Dosavadní způsob který neznal tohoto slova a používal pouze pojmu útok, neprávem směšoval oba významy, t. j. význam termínu letecký útok (příslušnou definici viz v rádech!) a význam termínu znamenajícího uvedenou činnost, kvalitativně zcela odlišný (srovnej zteč — útok).

Torpédová zteč.

Tento druh zteče je prováděn v námořním boji loďmi a letouny směřujícími na určitou část námořních sil nepřítele s cílem zničit je. Hlavními objekty zteče v námořním boji jsou nepřátelské bojové lodi a transporty. Hlavními druhy lodí a letounů, provádějícími torpédovou zteč, jsou ponorky, minonosky, torpédové čluny a letouny — nosiči torpéd.

Potud k jednotlivým druhům ztečí v té podobě, jak je znají naše nové řády.

Zavedení slova protizteč je již jen logickým důsledkem vycházejícím z potřeby označit správně činnost prováděnou v taktickém rámci jednotkami, útvary či svazky, která je podstatou svého provedení obdobná rozhodujícímu údobí nepřátelského útoku — ztečí a která proti ní směřuje — tedy protizteč.

Jak je vidět, problematika je poměrně široká a bylo ji třeba uvést, aby byl dán jenom hrubý přehled látky, která musela být brána v úvahu při zavádění nového obsahu termínu „zteč“ v té formě, jak jej nyní vidíme. Souvisí s tím však ještě řada problémů dílčích, které musely být řešeny souběžně a které znamenají také změny, jako na příklad používání termínu „zteč města“ ve smyslu vševojskovém a řada jiných. Stejně tak zaslouží zmínky skutečnost, že se nám ztrácí obsah slova protiútok, které se nám nyní v důsledku srovnání se sovětskou vojenskou terminologií dostává v pořadí na místo, na kterém dosud nestálo, t. j. na místo dosud známé protiofensivy. Čili dnes je protizteč termín taktického významu, protiúder termín stupně operačního a konečně protiútok termín strategického významu, vyjadřující nejvyšší stupeň činnosti namířené proti činnosti nepřítele, zahrnující nejen mobilisaci veškerého potenciálu fronty, ale i zápolí, k rozhodnému odražení a zničení nepřítele.

III.

To, co bylo řečeno, mělo jenom zčásti osvětlit stav dnešní vojenské terminologie a současně podat ukázkou, jakým způsobem je řešena jazyková problematika vznikající v důsledném přejímání sovětské vojenské vědy a vznikající dále v důsledku nedostačujícího již obsahu dosud známého jazykového materiálu. S hlediska jazykového, které zná několik možných způsobů tvorby nových slov (viz článek kapitána Švarce ve 4. čísle VM/1954), bylo zde v tomto případě použito způsobu, kdy dochází ke změně významu existujících již slov, čili na základě daného již jazykového materiálu. Tento způsob je ovšem zcela správný, ústrojný a vychází z respektování vlastního jazyka, ze snahy vyjádřit nové skutečnosti na základě daného bohatství jazyka a z požadavků srozumí-

telnosti. Problém byl řešen tak, jak mu náleží, t. j. ve spolupráci vojáků a linguistů. Jeho vžití je otázkou času potřebného k prostudování nových řádů a předpisů naší armády. Rovněž tak jeho chápání v tom smyslu, jak bylo řečeno.

Závěrem je možno říci, že jestliže bylo hovořeno v první části poměrně mnoho o nedostacích naší vojenské terminologie, nelze to zase chápat tak, že stav terminologie je vcelku špatný. Jsou zde prostě určité nedostatky, které je třeba odstranit. Jsou to v podstatě tytéž nedostatky, které zaznamenávají v tomto směru i ostatní úseky veřejného života, a to zejména nedostatky způsobované nedostatečnou informovaností.

K dosažení žádoucího stavu je tedy třeba mít na mysli a sledovat dokonalost naší terminologie ve všech vojenských publikacích, nejenom oficiálních a dále nezávadnost a jazykovou čistotu terminologie při denním praktickém používání. Jestliže první je úkolem odborných pracovníků ústředních orgánů armády, pak odpovědnost za druhou oblast naší vojenské terminologie leží z velké části na odpovědných pracovnících našeho vojenského školství a ostatních pracovních úseků naší armády.

Použité prameny:

Nové řády čs. armády.

Bolšaja sovětskaja encyklopedija.

